

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1616

16. De scandalo vitando.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14007

ximi præferenda est vitæ corporali. In hac re sunt duæ opinioniones. Prima est eorum qui dicunt, quod nunquam potest obligare, quia vel proximo peccat sciens, ac volens, vel ignorans, si sciens, ac volens, sibi imputatur, nam ex malitia peccat; si ignorans, non peccat, ac proinde dicto corrigendi præcepto non tenemur. Ita Sorus *lib. de ratione teg. & deteg. seors. memb. 2. q. 2. conclus. 5. § 6. & Nauar. c. 24. num. 11. § 18.* videtur id sentire, licet non tam aperte. Melius tamen alij dicunt, quod aliquando obligamur, quia fieri potest, vt proximus peccet, & non ex malitia pura, sed ex infirmitate, & passione, vel ex ignorantia non quidem affectata vel inculpabili, sed culpabili, & tunc obligamur corrigere propter rationem aliatam, quia nempe vita spiritualis proximi ordine charitatis præferri debet vitæ nostre temporali. *sc. sentent. Adrianus & alij quos citat. Et sequitur Cordubensis, in Annot. in Sorum ubi supra. Et Gabriel in Can. Lect. 74.*

Dices quando hoc potest contingere? Respondeo, sæpe potest: quia non raro potest accidere, vt vel aliqua femina cum adultero peccet, vel concubinario quocunque vel alio soluto, & probabilis admodum sit spes nobis secreto admonentibus feminam relicturam illum paruum statum in quo est, & ex alia parte probabiliter nos periculum incursum ob malitiam adulteri. Item fieri potest, vt aliquis populus in fide ab aliquo deprauetur, & probabilis spes, ac fiducia est nobis monentibus, populum illum redituum ad saniorum mentem, & passuros nos ex alia parte periculum ob malitiam illius, qui populum deprauat in his; & alij similibus potest contingere casus prædictus.

Quarto quaeritur, An Confessarius teneatur ex vi huius præcepti admonere poenitentem ignorantem inculpabiliter lege humana prohibitum? Respondeo, (quidquid dicat Adrianus) quod quando poenitens est in ignorantia culpabili, & admonitio nostra nihil est profutura, vel paritura est magnum scandalum, nos non teneri: & hac ratione responderi potest ad multos casus: sæpe enim accidit, vt coniuges sint in bona fide in matrimonio, alioqui in alido, & nullo. Item, vt laici sæpe bona fide incurrant censuras, & bona fide violent leges humanas: sæpe bona fide celebrent contractus humana lege prohibitos.

In his igitur, & similibus euentis si nostra correctio, & admonitio profutura est, tenebimur; si autem nihil, vel paritura est scandalum, non tenemur. Item si rogamur, tenemur dicere veritatem rogati, quoniam mendacium non est licitum.

Dubium tamen est, An similiter priuatus homo teneatur monere fratrem peccantem ex ignorantia contra leges humanas? Dico in primis. Si lex solum pertinet ad bonum eius, non tenetur: verbi gratia. Si videat fratrem comedentem carnes in die sabbati, vel Clericum non dicentem officium diuinum, vel laicum non ieiunantem in Quadragesima vel non audientem sacrum in die festo Secundo tenetur corrigere, si aliquid detrimentum sequatur in alijs.

Quinto quaeritur, An quando poenitentes per ignorantiam inculpabilem incidunt in aliquem casum lege diuina, non quidem naturali sed positua prohibitum, teneatur Confessarius, vel teneamur nos admonere? Respondeo (quidquid dicat Adrianus,) quando lex non est de his, quæ pertinent generaliter ad omnes, & non est spes profuturae correctionis, & potius oritur est scandalum, non obligamur corrigere: & ira non raro accidit, vt aliqui sint in bona fide, putantes præteritas confessiones esse validas, & dispensationes itidem sibi concessas auctoritate Prælatorum fuisse validas, & tamen non fuerunt, vel ob omisum peccatorum numerum bona fide, vel ob tacitam aliquam circumstantiam peccati bona fide, vel ob defectum examinis conscientie, vel contritionis debite.

Sexto quaeritur, An Confessarius ex his, quæ audiuit in

confessione, siue relatione poenitentis, aliquem, qui possit peccata impedire, verbi gratia, monere Episcopum, vel magistrum, vel Prælatum Religionis, vt inuigilent, quia sciuit in Confessione aliqua fieri peccata in Monasterio contra bonum Religionis? Respondeo, in primis, si solum in confessione audiuit, ad id confessarium non teneri. Secundo, potest Confessarius monere, si aliunde etiam, quam ex confessione sciuit ea peccata. Tertio, mihi videtur huiusmodi admonitiones non esse faciendas, quando ex sola confessione nouimus peccata; quia, vt plurimum sacramentum confessionis probabile periculum incurrit detrimentum: nam hac occasione aucti solent homines à confessione, vel dimidiatam faciunt peccatorum confessionem.

Septimo quaeritur, An præceptum correptionis fraternæ ad omnes siue Prælatos, siue fideles, siue infideles spectet; & an fidelis teneatur corrigere infidelem, & subditus superiorem? Respondeo, ad omnes pertinere: strictius tamen ad Prælatos, & quoscunque Superiores erga subditos, nam Præceptum hoc iuris naturalis est. Notandum correptionem fraternam, vt relationem habet ad Prælatum quemcumque Ecclesie siue quatenus patrem, siue quatenus Iudicem, Item correptionem, qua alicuius peccatam deferunt ad patrem eius, vel dominium, vel paedagogum, vel præceptorem, vt ab eis corrigatur commodius, vel etiam qua delicta peccantium per denuntiationem deferuntur ad Iudicem, iuxta ordinem à Christo institutum, pertinere ad materiam de officio Iudicis in procedendo contra peccata, vel per accusationem, vel denuntiationem, vel inquisitionem, de quibus nihil modo in præsentia, dicimus, quia tractabitur hæc materia partim in octauo præcepto, partim cum agetur de statib. personarum, vbi ferretur de iudiciali denuntiatione, & de ordine procedendi in omni denuntiatione, quam Christus instituit *Matth. 18.*

CAP. XVI.

De scandalo vitando.

Primo notandum, scandalum esse peccatum contra correptionem fraternam, & ita esse contra misericordiam, & charitatem proximi, quoniam est contra bonam ædificationem proximi. Nam charitas sicut imperat opera misericordie corporalia & spiritualia, sic imperat bonam proximi ædificationem? unde scandalum non est odium proximi, sed est actus malus elicitus ab speciali vitio contra correptionem fraternam: quod vitium proprie dicitur scandalum, & est, vel contra misericordiam debitam proximo, vel contra charitatem erga eum.

Secundo notandum, scandalum esse peccatum, quo ruina spiritualis, hoc est, peccatum proximi directo, formaliter intenditur: quæ quoniam est magna miseria fratris, ideo scandalum est contra misericordiam, vel charitatem.

Tertio notandum, scandalum esse duplex, actiuum, & passiuum: actiuum pertinet ad hunc locum.

Quarto notandum, scandalum actiuum dici alio nomine scandalum datum, scandalum passiuum alio nomine acceptum. Item illud dicitur pusillorum, siue infirmorum scandalum, hoc vero dicitur scandalum Pharisæorum. Scandalum actiuum, siue datum, est aliquod opus nostrum, quod ob sui conditionem causa est vt alius peccet, & ideo etiam dicitur scandalum pusillorum, vel infirmorum quod facit alios rudes, & ignatos peccare. Scandalum passiuum, siue acceptum dicitur opus nostrum, quod non ob sui conditionem, sed ob puram malitiam alterius est causa, vt ille alius peccet, & ideo dicitur scandalum Pharisæorum, quia ex malitia alterius oritur, non ex conditione nostri operis. Dubitatur quomodo scandalum definiatur? Respondeo: esse dictum, vel factum minus rectum alteri præbens occasionem ruinæ. Per dictum,

vel factum intelligitur etiam omisso exteriori, unde aliquis scandalizatur. Dicitur minus rectum, quoniam est dictum, vel factum in se quidem bonum; sed apparet malum.

Secundo queritur, Quando, & quibus casibus scandalum actum sit speciale peccatum? In hoc dubio sunt duae opinioniones inter Auctores. Prima opinio ait, in duobus casibus esse speciale peccatum à ceteris distinctum, ita ut non sit circumstantia mutans speciem peccati, sed solum aggravans peccatum. Primum quando directò, & formaliter intenditur peccatum proximi. Secundo, quando aliquis facit opus in se quidem bonum, mali tamen speciem habens coram alijs. Sic Caiet. in summa verb. scandalum, Armil. eod. verbo, Couarru. Reg. peccatum in sexto, in initio num. 4. Pisan. in verbo. scandalum. Tabien. eod. verb. quaest. 3. 4. 5. Palud. in 4. dist. 38. qu. 6. art. 2. Conclus. 2. Duran. ibi. qu. 3. Avulen. in Matt. hanc. cap. 18. qu. 45. Secunda opinio asserit esse speciale peccatum in tribus casibus, nimirum in duobus praedictis, & tertio, quando vel verbo, vel opere, vel exemplo malo nostro praeviditur alius peccaturus, & tamen facimus negligentem peccatum eius, vel non vitantes illud proximi, quod praevidemus futurum, Sotus in epistol. ad Roman. ca. 14. Adrian. Quolib. 1. Maior in Matt. c. 18. §. 4. dist. 37. Antonin. Par. 2. t. 7. c. 4. Vigueria in sum. c. 12. §. 9. ver. 18. Navar. in sum. c. 6. num. 19. & de Poenit. dist. 5. c. 1. §. Animaduertit. num. 5. Syluest. verb. scandalum q. 2.

Utraque opinio est probabilis, & facile ambae conciliantur inter se: nam de scandalo possumus loqui dupliciter. Primo, ut est speciale peccatum distinctum à ceteris. Secundo, ut est circumstantia aggravans notabiliter peccatum. ita videtur dicendum, si loquamur de scandalo, ut in confessione est detegendum, tanquam circumstantia necessario exprimens in confessione, tunc probabilior est haec secunda opinio: quia quando directe, vel indirecte, formaliter, vel virtualiter volumus & intendimus peccatum proximi, peccamus, & necesse est in confessione dicere nos sic peccasse, quia reuera sumus causa peccati in proximo. Si vero loquamur de scandalo, quatenus est circumstantia mutans, vel addens novam speciem peccati, tunc prima opinio est probabilior.

Tertio queritur, An sit speciale peccatum peccare publice coram alijs, quae praevidentur peccaturi, ita ut sit in confessione detegendum? Respondeo, primo si coram alijs peccamus, quos praevidemus non peccaturos propter nostrum peccatum, vel diligenter curamus, non ut peccent, tunc non est speciale peccatum, nec circumstantia eius in confessione exprimens. Secundo, si praevidemus alios peccaturos, & nullam diligentiam adhibemus ne peccent, tunc circumstantia est in confessione exprimens, siue sit speciale peccatum, siue non, quia sumus causa peccati in proximo, satis enim est, quod sit circumstantia aggravans notabiliter peccatum.

Quarto queritur, An quando vel opere, vel exemplo inducimus alium ad peccandum, sit speciale peccatum scandali in confessione necessario exprimens? Respondeo, in primis, si speciale peccatum intelligimus aliud, quod in nulla alia specie peccati sit, quam in specie scandali, tunc non est speciale peccatum, quia si reuera ad furtum inducimus, vel homicidium vel adulterium, peccatum est in specie homicidij, furti, vel adulterij, & hoc est quod intendit Caiet. & prima opinio supra citata.

Secundo, si speciale peccatum intelligimus illud, quod in confessione debet exprimi, tunc speciale peccatum dici potest, si quidem est circumstantia specialiter in confessione detegenda: necesse est enim dicere nos induxisse alium ad furtum, vel homicidium, vel adulterium.

Tertio si expresse hoc in confessione, quod alium induxerim ad furtum, vel homicidium, vel adulterium, satis abunde exprimitur ipsum scandalum illi datum, quia eo ipso quod induximus illum ad furtum volumus pec-

catum illius, & ruinam, ac miseriam spiritualem ipsius, & sic non est opus exprimere.

Quinto queritur, An qui fornicatur, quatenus est causa fornicationis in consorte, committat scandalum? Caiet. & Couar. ubi supra, dicunt non esse speciale peccatum scandali. Alij vero secundae opinionis supra citati Auctores, dicunt oppositum iuxta praefata. Respondeo in primis Si is qui fornicatur, habuit consortem aliqui paratam ad fornicationem, tunc non commisit speciale scandalum, nec reus est fornicationis alterius, & proinde in confessione satis est si exprimat suam fornicationem. Secundo si consortem habuit aliqui non paratam ad fornicationem, tunc reus est duarum fornicationum, & suae, & fornicationis in consorte, quia fuit causa utriusque, & proinde in confessione necesse est confitatur se utriusque reum extitisse, quando reuera utriusque fornicationis fuit causa. Et hoc est, quod volunt Auctores secundae opinionis supra citati.

Sexto queritur, Quae regula sit adhibenda ad discernendum scandala, quando sunt specialia peccata, aut saltem quando sunt in confessione exprimens sub nomine aliorum peccatorum: quod est querere: In quibus casibus dimittenda teneamur bona, siue temporalia, siue spiritualia, ob vitandum proximi scandalum? quam rem tractat S. Thomas secunda secunda, q. 43. ar. 7. & 8. Adrian. Quolib. 1. citato. Respondeo, hanc ad rem vitales esse Regulas, quae sequuntur: quarum Prima sit haec: In hac non licet inuitare, vel inducere alium non paratum ad peccandum, aliqui si inuitamus, vel inducimus, sumus causa illius peccati, quod alius committit; quia sumus cooperatores peccati illius.

Regula secunda: si est paratus aliquis peccare, & nulla nobis est causa, vel ius faciendi aliquid, ex quo ille peccet, tunc sunt opinioniones inter Doctores supra citatos; quorum alij dicunt, quod si facimus, erimus rei, licet peccemus nos mortaliter, vel venialiter faciendo, v. g. quando puella vane, vel otiose sese foris videndam exhibet, sciens iuuenem esse paratum ad concupiscendum eam: Alij dicunt eam eo ipso mortaliter peccare, & eam esse peccati in iuvene: Alij vero dicunt, non esse eam peccati in iuvene, sed solum eam peccare venialiter, scilicet otiose, vel vane sese exhibendo videndam. De hoc dicam inferius.

Omnes tamen citati Auctores conveniunt in tertia Regula sequenti, quando est alius paratus, nobis tamen est ius aliquod faciendi id, quod facimus, tunc licet nobis facere illud, nec propterea sequitur, ut sumus causa peccati alterius. verbi gratia, quia pecuniis indigemus, licite possumus petere eas mutatas ab eo, quem scimus paratum ad dandum sub usura, & non aliter daturum: sic iuramentum licite exigitur ab infideli ratione contractus cum eo celebrati, licet paratus sit iurare per falsos Deos: sic puella die festo licite domo sua egreditur ad sacrum audiendum, licet sit iuvenis paratus ad concupiscendum eam, Sic Parochianus licite exigit sacramentum à suo Parocho, parato ad conferendum illud sibi sine contritione peccati mortalis, in quo est, ut inferius dicemus.

Quarta Regula: A parato ad peccandum, nunquam licet exigere, illud quod fieri non potest sine peccato; sed solum licet exigere id, quod indifferens est, ut bene, vel male fieri possit, licet sciamus ipsum à quo petimus, non facturum, nisi male, verbi gratia, quando indigemus pecunijs, ut dixi, non licet petere, ut usufructus det nobis sub usuris, vel ut infidelis iuret per falsos Deos, quia ista non possunt bene fieri, sed solum licet petere, ut iuret, ut mutet, quia haec bene, & male geri possunt, & culpa alterius est, quod male faciat. Si enim vult, potest id bene facere. Haec est sententia communis. Sot. in quarto dist. 30. qu. 1. art. 3. Couarr. Releff. de peccatis par. 1. nu. 10. ex Caietano, & alijs. quos ibi cit. & sequitur. De his Regulis lege inferius in hac eadem materia, ubi vltimo proponuntur multi casus in his Regulis fundati.

Septimo queritur, An scandalum directo, & formaliter intentum, possit esse peccatum aliquando veniale? Aliqui putant semper esse mortale, quia est summa malitia velle alteri malum veniale, ut est malum animae; & Caietanus, Armilla, Angelus, Conar. loc. citatis aiunt posse scandalum, etiam directo intentum, esse veniale, nimirum cum quis vult, vel inducit, vel suadet, ut alius venialiter peccet; quia velle in aliquo malum, quod est peccatum veniale, est velle illi malum leve.

Octavo queritur, An sit licitum consulere alteri minus malum, ut maius malum euitet? Duæ sunt opiniones? Prima asserentium esse licitum. Sic Adria. *Quodlib. 1. quest. 2. & Quodlib. 9. questio. 3.* Immo a t factuum esse de hoc dubitare; hanc etiam opinionem sequitur Sotus lib. 6. de Iustitia quest. 1. artic. 5. Angelus verb. *Matrimonium 3. & verb. Impedimentum. 5. numero 7. & verb. usura 2. numero 2. Navar. in sum. capit. 14. numero 40. & capit. 17. numero. 163. Medina 12. questio. 14. artic. 6. Caiet. in summa verb. Tyrannus. Armilla eodem verbo, Tyrannus Syluest. usura 7. questio. 1. ad finem. Innocentius Abbas in capitul. super eod. de usura Secunda est opinio asserentium id non esse licitum. Sic Caiet. *secunda secunda. questio. 78. artic. 7. & questio. 95. artic. 8. in causa 5. disticti, & Tomo. 1. opus. Tract. 13. Respons. in respons. 13. qui sibi est contrarius, in summa in verbo Tyrannus Syluest. verb. Matrimonium. 7. questio. 5. numero. 9. sibi ipsi contrarius in verb. usura 7. questio. 1. in fine. Tabien. in eodem verb. usura 8. questio. Angelus in suis Assertioni. Theolog. part. 2. quest. Quis restituere teneatur, quest. 1. distict. 8. Gabriel. in 4. distict. 15. questio. 11. artic. 3. dub. 14. recitat Alexandrum, & Andream. Opinio secunda, fundatur in Scriptura sacra. nam Genes. 19. Loth consuluit minus malum, ut maius malum vitaretur, cum dixit viris Sodomitis: *Ecce habeo duas filias, abutimini eis, & Iud. 19. Ienex, qui hospitio exceperat Levitam, cum sua uxore, dixit: Habeo filiam, abutimini ea. Item Ierem. 41. cum Ismael vellet occidere decem viros, illi dixerunt: Ne occidas nos, Ecce habemus Thesaurus olei, mellis. Item probatur ex Augustino libr. 2. de adulter. coniug. cap. 15. & refertur de consecr. dist. 33 q. 2. cap. Si quod verius ubi ait: Si facturus est, quod non licet, iam faciat adulterium, ne homicidium committat: & ex Gregorio, ut refertur 12. distict. ca. Nervi, & ex Concilio Toletano 8. ut refertur cap. Duo sunt, ead. dist. in quibus Capitulis dicitur, ex duob. malis minus esse eligendum & ex Hieronymo, ut refertur c. Considera. 22. q. 1. ubi dicitur, prohibuisse iurare per creaturas, & permisisse iurare per Deum, ut minus malum, quia maius malum est, diuinum honorem impendendo Dæmoni temere iurare, quam temere iurare per Deum: & ex Chrysostomo hom. 26. ad Populum Antiochen. ubi ait, consuetudo iurare per Deum, esse consulendum, ut iuret per caput suum, quia minus malum est iurare per caput, quam per Deum. Secunda opinio probatur, quia non sunt facienda mala, ut bona eueniant. Rom. 3. ergo non est consulendum minus malum, ut euitetur maius. Item, non est licitum, aliquem inducere ad peccandum, sed consulere minus malum, est consulere malum.***

In hac re dico, in primis: omnes Auctores in eo conuenire, quod non est licitum consulere minus malum alteri, qui non est paratus ad faciendum maius malum, ut abstinere a maiori malo. Et ratio est manifesta, quia cum ille non sit paratus ad faciendum maius malum, sine iusta causa induceretur ad faciendum minus malum. Totā igitur difficultas in eo stat, quando alter est paratus ad faciendum maius malum, an sit nobis licitum consulere illi minus malum, ut abstinere a maiori malo.

Secundo, omnes Auctores conueniunt, esse licitum sic paratum ad faciendum maius malum, auertere ab eo faciendo absq; hoc, quod consulamus nos ei, ut faciat minus malum, sed consulendo illi ne tam grauius peccet, licet sciamus illum ex malitia facturum alterum minus malum.

Exempli causa: Paratum ad adulterandum licet nobis consulere dicendo, ne tam grauius se luxurie peccato contamineat, licet sciamus hinc inducendum ad fornicationem: Pater, quia in hoc non consulimus illi, ut peccet, sed ut a tam graui peccato abstinere, & hoc bonum est; quod si ipse postea fornicatur, sibi imputet, nos enim non consulimus illi fornicationem. Item quia in hoc, ut ait Caiet. fungimur officio bonorum Angelorum, qui nos a maioribus malis saepe abstrahunt, & auerunt.

Tertio, Quando consulimus minus malum, parato ad faciendum maius, ut abstinere a maiori, siue peccemus sic consulendo, de quo statim dicam, quantum ad restitutionem saltem, nos non tenemur restituere, si ex nostro tali consilio alter indutus est ad faciendum minus malum, verbi gratia: erat paratus fur ad capiendum pecunie summam Petro, ego dixi illi, ne furaretur tantam summam, sed contentus esset illius medietate, & eam ille furatus est, teneor restituere Petro, medietatem, quia siue peccem, siue non peccem in sic consulendo, saltem vtiliter gessi negotium, & rem Petri. Item si quis paratus est ad comburendam domum, vel segetem Petri, ego consului, ut tantum exureret rem aliam minorem Petri, non teneor restituere. Item si quis velit alium occidere, & ego consulam ne occidat, sed tantum percussit fuste, aut alapa, vel pugnis cædat.

Quarto, Quando alius est paratus ad maius malum faciendum, licitum est nobis consulere aliquid, quod est minus, quando illud minus non est intrinsece malum, sed est res sua natura indifferens, quam ipse potest bene facere si vult, licet sciamus eum non nisi male facturum, verbi gratia si velit occidere me aliquis, licet mihi illi dicere, Accipe pecunias, ne me occidas: nam cum dicit, Accipe pecunias, rem dico, quæ non est intrinsece mala. Et ita Hierem. 41. dixerunt decem illi viri Ismaeli: *ecce habemus Thesaurus olei & mellis.*

Item si quis velit alium occidere, qui in latrones incidit, licitum est mihi dicere: ecce pecunias habet, cape eas; nam in hoc solum rem consulere, quam ipse potest bene facere, si velit, nimirum capere pecunias animo restituendi eas, & ut suæ necessitati subueniat.

Item subripuit mihi aliquis medicinam, qua simpliciter indigeo ad meam vitam conseruationem, & ille non vult mihi eam restituere, licitum est mihi dicere illi: Accipe pecunias, & da mihi medicinam, ac ne finas me mori.

Quinto, Quando consulere minus malum, solum est redimere nostram vexationem, tunc licitum est nobis sic consulere, ut patet in exemplis modo adhibitis. Item, quando redemptio vexationis est licita iure naturali.

Sexto, Quando minus malum est sua natura malum, tunc parato ad faciendum maius malum, non est nobis licitum illud consulere, ut abstinere a maiori malo. Hæc conclusio nobis probabilior apparet contra primam opinionem, patet, quia nunquam licet alium inducere, ut aliquid faciat, quod ipse non potest bene facere: sed quando aliquid, quod est minus malum, est sua natura malum, non potest bene fieri, ergo, & cæc. Item nunquam est licitum alicui dicere alteri, ut mentiat ad saluandam vitam alterius, vel ut furetur ad dandam eleemosynam pauperibus; unde sequitur non esse licitum dicere parato ad occidendum, ne occidat, sed furetur. Item, non est licitum parato ad adulterium, dicere, ne adulteretur, sed fornicetur. Item, non est licitum parato ad occidendum alium, consulere ne occidat, sed percussit, vel verberet, vel pugnis, vel fuste, vel alapa cædat, vel spoliat, quia nihil horum potest bene facere.